

Posudek oponenta práce

Název práce: Identita mladého bezdomovce
Autorka práce: Šárka Kadeřábková

Autorka předkládá bakalářskou práci Identita mladého bezdomovce (k celé práci z hlediska výrazového bych doporučoval využívat principu person-first, či people first jazyka, tedy mluvit o lidech bez domova). Předkládaná práce splňuje formální kritéria – splňuje rozsah, využívá odborné zdroje, obsahuje seznam využitých zdrojů, prohlášení i anotaci (v Čj a Aj), míra podobnosti práce s ostatními zdroji je adekvátní a vztahuje se na přiznané citace. Text je věnován tématu osob bez domova ve věkové kategorii mladé dospělosti. V textu jsou vymezeny cíle odlišně v rámci Úvodu a v rámci kapitoly 6.2. Byť je jejich společným průsečíkem situace bezdomoví, jsou přeci jen odlišné a v tomto ohledu matoucí. Práce totiž není zaměřena na to, „*jak tenká může být hranice mezi stavem pohody a stavem úplného životního propadu*“, jak píše autorka na str. 8, ani na to, „*jak mladí bezdomovci v dnešní době přistupují ke svému životu*“ (str. 9). Vyjdeme-li tedy z cílů, které jsou formulovány v kap. 6.2, stanovuje je autorka takto:

- Jaká příčina vedla k dnešní situaci mladé osoby bez přístřeší (s. 30)
- Jak vnímají svoji pozici ve společnosti (s. 30)
- Jestli mají potřebu se ve svém životě někam posouvat? (s. 30)
- A co je dokáže namotivovat? (s. 30).

Každý ze zmíněných cílů by bylo možné vnímat jako cíl samostatný a vlastní. Z mého úhlu pohledu je škoda, že si autorka textu nevybrala jeden a na ten pak nezaměřila vlastní bakalářskou práci, a to jak z hlediska konceptuálního (ona teoretický část), tak z hlediska výzkumného (autorkou označeno jako praktická část). Zřejmě by pak mohla v práci dojít i k jiným výstupům, než že za situací bezdomoví je možné hledat faktor závislosti (u těch, kteří se na ulici dostali v rámci dospívání), či ztráta práce (u těch, kteří se na ulici dostali v pozdějším věku), nebo že jeden z komunikačních partnerů na své situaci nechce nic měnit. Zároveň je ale potřeba konstatovat, že autorka cíle, tak jak si je formulovala, v práci naplnila. Způsob jejich naplnění je rámcově popsán a to, jak byla data zjišťována těmito cílům odpovídá. K jednotlivým částem práce podrobněji:

V **konceptuální části** se věnuje postupně tématům bezdomovectví, právní úpravě této situace, systému služeb pro osoby bez domova, osobnosti a souvislosti bezdomoví. Co v konceptuální části ale chybí je podrobnější konceptuální vymezení tématu motivace, které sama autorka označuje za „velké téma práce“ (str. 8), a tématu potřeb, či tématu vnímání vlastní pozice v rámci společnosti (tedy těm oblastem, které sama definuje jako cíl práce). Nemohu tak souhlasit s tezí autorky, že „*teoretickou částí této práce (...) nastínila veškeré aspekty potřebné pro následné pochopení práce praktické*“ (str. 28). V konceptuální části autorka využívá povětšinou odborné zdroje (výjimkou je pak část 3, ve které jsou definovány sociální služby pro osoby bez domova). Je škoda, že nečerpá z časopisecké sociologické produkce (mimořadně, pokud autorka tvrdí, že na téma bezdomovectví nevzniká literatura v hojném počtu, pak tímto výrokem přehlíží přes 6.000 recenzovaných zahraničních textů, které v názvu obsahují termín homelessness; pokud jde o českou produkci rozhodně jich tolik není, ale také se nedá říci, že by autorka využila ty dostupné). U některých částí by bylo vhodné dodržovat striktně odkazování (např. u konstatování o nedosahování pocitu bezpečí – což by samo o sobě mohlo být dobrým výzkumným tématem, tedy jak s tímto konceptem lidé bez domova zacházejí; nebo v rámci tezí kap. 5.2, kde je celý druhý odstavec bez odkazu). Nemístně, z hlediska toho, že se jedná o kvalifikační akademickou práci, působí obraty lidového jazyka jako např.: „*když zabrouzdáme do právní úpravy*“ (str. 16), či v Úvodu teze o tom, že „*každá mince má dvě strany*“ (str. 9), nebo „*svůj život bez jakýchkoliv pravidel a povinností nadevše milují*“ (str. 24 – což je navíc velmi sporné tvrzení, protože se nedá říci, že by život na ulici

neobsahoval specifická pravidla a povinnosti dané situací bezdomoví a společenstvím lidí bez domova) atp.

V části **popisující metodologii výzkumu** autorka definuje cíle práce, vymezuje kvalitativní výzkum, výzkumné otázky a výzkumný vzorek. Tato část ale obsahuje nesrovnalosti v tom, zda se tedy autorka zaměřuje na „konkrétní příběhy“, nebo na vnímání pozice ve společnosti, či motivaci ke změně. Stejně tak, jestli se autorka zaměřuje na osoby bez domova, či na ty, kteří jsou „na jejím prahu“ (str. 28). V metodologické části pak chybí definování operacionalizace, není vysvětleno jak a čím byl formován pohled autorky na důležitost cílů (str. 28) a není uveden postup analýzy dat (a to včetně toho, jak probíhala fixace a přepis dat, zda proběhla redukce prvního řádu atp.), limity zjištění (např. Nepřítomnost abstinčních příznaků, či akutního užití látek není jedinou známkou, která by se měla posuzovat ohledně pravdivosti výroků; str. 45), či zvážení etiky výzkumu ve vztahu ke komunikačním partnerům. Autorka na str. 40 sice konstatuje, že využívá metodu prostého výčtu (neuvádí ale už nic o případném procesu kódování), ale z podoby zpracování dat se zdá, že rozhodně nepoužívá jen tu. Otázkou tedy je, jak zpracovávala data kvalitativní povahy? Část práce totiž působí jako zpracována narativně-analytickými postupy, část, že byl využit nějaký způsob kódování (metodu pouhého výčtu lze využít, když už máme co počítat z hlediska výskytu; navíc by bylo vhodné zvážit, zda analýzy realizovat na úrovni počtu respondentů, pokud jsou rozhovory celkově čtyři). Z této části práce tak ani není zřejmé, z jakého důvodu jsou nejprve uvedeny životní příběhy jednotlivých komunikačních partnerů a pak další analýzy dat – nechci tím říci, že by tento postup byl apriori špatně, ale protože absentuje důvod této volby, není jasné, z jakého důvodu je postupováno takto. Volba postupu analýzy dat by navíc neměla být řízení tím, jestli se ten, či onen postup autorce „velmi zamlouval“ (str. 40), ale spíše povahou dat a cílem práce. Zvážil bych také, jestli bylo nutné uvádět konkrétní zařízení poskytující služby, či zda nemohla být anonymita podpořena také tím, že by nebylo uvedeno konkrétní zařízení. Z hlediska anonymity není zřejmé, jestli autorka práce používá pseudonymy.

V následující části jsou **prezentována zjištění z realizovaných rozhovorů** (preferoval bych jiné označení než „Samotná výzkum“). Prezentovány jsou jak životní příběhy, tak základní zjištění z hlediska dalších stanovených cílů. I v této části ale autorka využívá jazyk, který není vhodný pro účely bakalářské práce (např. „v hlavě se mu všeobecně děly zvláštní věci“, str. 34 – co je tím vlastně myšleno? Nebo: „považovat práci za motivaci je chvályhodné, hlavně pokud se bavíme o osobě bezdomovce“, str. 42-43; Navíc tyto výroky navozují otázku, jak autorka zachází s terminologií v kontextu studovaného oboru?). Některé analytické výstupy nejsou jasné (např.: na základě čeho byl pan Václav zařazen do kategorie latentní bezdomoví, protože se nezdá, že by služby nevyhledával, či byl jinak obtížně tzv. zachytitelný). Není mi z textu zřejmé, z jakého důvodu jsou uvedeny krátké reflexe průběhu jednotlivých rozhovorů.

V **části diskuse** se v podstatě žádná diskuse nenachází. Autorka konstatuje, že výsledek své práce hodnotí jako kvalitní a že by v dalších pracích podobného typu postupovala jinak. Popisuje také vlastní sebe-reflexi, která ale v diskusi nemá být uvedena. Chybí shrnutí práce, základní popis cílů a jejich vztahení k teoretické části, či zjištěním z jiných realizovaných výzkumů. Toto se v podstatě pak neobjevuje ani v Závěru práce.

Pokud bych měl shrnout výše řečené, práce si klade cíle, základně definuje klíčový koncept bezdomovectví, popisuje dílčím způsobem metodologii a na cíle odpovídá. Není ale zřejmé, s ohledem na co byly cíle formulovány, jak a proč probíhala analýza dat, jaké jsou její limity a chybí diskuse zjištění i ve vztahu ke konceptuální části práce. V konceptuální části práce absentují také jakákoliv časopisecky publikovaná zjištění.

Navrhované hodnocení:

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení velmi-dobře (2).

Otázky / podněty pro obhajobu:

Prosím autorku, aby se v rámci obhajoby věnovala následujícímu:

- Jak jste uvažovala nad volbou cíle / cílů práce a z čeho jste vycházela při jejich identifikaci?
- Jak jste, s ohledem na postup, analyzovala data kvalitativní povahy?
- Jak jste zacházela s terminologií v kontextu studovaného oboru sociální práce?
- K čemu by pro obor sociální práce mohla být Vaše zjištění využitelná?

V Praze dne 9. května 2023

Jan Kaňák